

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

DOM
2022-04-14
Stockholm

Mål nr
M 4078-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-03-11 i mål nr M 3812-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Skåne län

Motpart

1. AN

2. BN

SAKEN

Föreläggande angående återställande av hövder intill fastigheterna XX och YY i Landskrona kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår AN och BN yrkande om syn.

2. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet dit för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1807864

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Skåne län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet dit för fortsatt handläggning.

AN och **BN** har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras. De har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla syn.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört bl.a. följande:

När en verksamhetsutövare har vidtagit en åtgärd som kräver rådighet och tillsynsmyndigheten förelägger om återställande bör det ankomma på verksamhetsutövaren att visa att den som innehar den rättsliga rådigheten motsätter sig ett återställande. Såvitt känt har åtgärderna utförts utan att några invändningar rests från samfälligheten eller någon fastighetsägare som kan antas ha andel i den. Det saknas skäl att anta att AN och BN inte skulle ha i vart fall faktisk rådighet att vidta de återställande åtgärderna. Det finns också anledning att anta att de fastigheter som de äger eller representerar innehar en betydande andel i den samfällda strandmarken. Om de inte redan har rättslig rådighet att utföra åtgärderna torde de därför vara i god position att erhålla det.

Länsstyrelsen har rättslig rådighet att utföra åtgärderna med stöd av 2 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och kan delegera denna rådighet till AN och BN. Åtgärderna kan även medges av länsstyrelsen enligt föreskrifterna för Glumslövs naturvårdsområde, som anger att markägare är skyldiga att tåla åtgärder för främjande av naturmiljön.

Vid en granskning av vissa akter i fastighetsregistret framkommer att marken var samfällad redan på 1920-talet. För att reda ut vilka som är delägare idag skulle länsstyrelsen behöva beställa en arkivutredning från lantmäterimyndigheten, vilket är förenat med kostnader. Samfälligheten är med största sannolikhet delägarförvaltd.

Länsstyrelsen är inte delägare i samfälligheten och kan därför inte kalla till sammanträde utan skulle behöva förlita sig på att någon delägare var beredd att göra det. Om ett sammanträde kom till stånd hade AN och BN, som med största sannolikhet är delägare, kunnat obstruera genom att vägra ge sig själva rådighet. Om länsstyrelsen då i stället skulle vända sig mot samfälligheten med ett föreläggande finns det en risk för att den hävdar att samfälligheten saknar rådighet eftersom hövderna tillhör AN och BN.

AN och BN har anfört bl.a. följande:

Länsstyrelsens överklagande till Mark- och miljööverdomstolen kom in för sent och ska därför avvisas.

De tre hövderna i området anlades antagligen i början av 1900-talet av den oregistrerade samfälligheten för att minska kusterosionen. Någon gång på 1920-talet uppfördes ett badhus och en landningsbrygga av sten på den södra hövden. Stenarna som användes togs förmodligen dels från stranden, dit vågor och is transporterat en del stenar från hövderna, dels från två av hövderna. Tidigare ägare har sedan rivit badhuset och delar av den södra hövden/landningsbryggan och lagt stenarna som en barriär längs stranden, förmodligen för att förhindra stranderosion. AN och BN hade med stor sannolikhet kunnat få tillstånd av övriga delägare i samfälligheten till att utföra de vidtagna åtgärderna, eftersom dessa inneburit att hövderna reparerats. Ingen av de övriga delägarna i samfälligheten har lämnat något formellt godkännande men ingen av dem har heller invänt mot åtgärderna. Att samfälligheten nu skulle ge dem tillstånd att riva de återställda hövderna och dessutom forsla bort stenarna är dock högst osannolikt, eftersom det skulle öka stranderosionen, förfula området, försvåra åtkomligheten för allmänheten och vara i strid med samfällighetens ursprungliga beslut att anlägga hövderna.

Domstolen bör besöka platsen för att få en närmare insikt om de faktiska förhållandena och se vilken skada som åtgärderna enligt föreläggandet skulle orsaka.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Det är den domstol som har meddelat det överklagade avgörandet som prövar om överklagandet har kommit i rätt tid (38 § fjärde stycket lagen om domstolsärenden jfr 5 kap 1 § lagen om mark- och miljödomstolar). Den frågan kan därför inte överprövas.

Det är ostridigt att AN och BN har utfört de åtgärder som av länsstyrelsen beskrivs som anläggande respektive förlängning av två låga stenpirar, s.k. hövder. De anser dock att det rör sig om reparationer. Länsstyrelsen har förelagt AN och BN att bl.a. ta bort den ena hövden och återställa den andra till den längd den hade i maj 2012.

Mark- och miljödomstolen upphävde föreläggandet på den grunden att länsstyrelsen inte visat att AN och BN hade rättslig möjlighet att följa det. Bakgrunden till detta var att det i mark- och miljödomstolen framkommit att stranden utgjorde samfälld mark och att det saknades uppgift om hur denna mark förvaltades. AN och BN, som motsätter sig ändring av mark- och miljödomstolens dom, har i Mark- och miljööverdomstolen gjort gällande att de inte kan utföra de återställande åtgärderna eftersom samfälligheten skulle motsätta sig det.

Det saknas uttrycklig reglering i miljöbalken om vem tillsynsmyndigheten kan rikta ett föreläggande mot. I 2 § andra stycket lagen (1985:206) om viten anges att vite inte får föreläggas om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. I förarbetena anges att denna princip är viktig ur rättssäkerhetssynpunkt men att myndigheterna inte behöver göra en längre gående undersökning än förhållandena påkallar. Lagtexten utformades för att markera att någon långtgående efterforskningskyldighet inte var avsedd. (Se prop. 1984/85:96 s. 25 och 48.)

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Enligt vad som framkommit i målet har marken varit samfälld i över 100 år. Det finns inga uppgifter om samfälligheten i fastighetsregistret och det är okänt vilka som är delägare. Såväl AN och BN som tidigare ägare till

angränsande fastigheter har utfört omfattande åtgärder i strandområdet, såvitt framkommit utan att samfälligheten eller någon som skulle kunna vara delägare haft invändningar. Det finns inget konkret stöd för påståendet att samfälligheten skulle motsätta sig de återställande åtgärder som anges i föreläggandet. Mot bakgrund av dessa omständigheter finns det inte skäl att anta att AN och BN saknar rättslig möjlighet att följa föreläggandet (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 28 januari 2013 i mål nr M 5765-12 och den 25 februari 2013 i mål nr M 8285-12). Mark- och miljööverdomstolen bör inte som första instans överpröva föreläggandet i sak. Mark- och miljödomstolens dom ska därför undanröjas och målet återförvisas dit för fortsatt handläggning i enlighet med länsstyrelsens yrkande.

Med denna utgång finns det inte skäl för Mark- och miljööverdomstolen att hålla syn. AN och BN yrkande om syn ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark och Gösta Ihrfelt, referent, tekniska rådet Ingrid Johansson samt tf. hovrättsassessorn Hanna Björklund.

Föredragande har varit Leonard Örner.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-03-11
meddelad i
Växjö

Mål nr M 3812-20

PARTER

Klagande

1. AN

2. BN

Motpart

Länsstyrelsen i Skåne län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 16 juli 2020 i ärende nr 535-6513-2017,
se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande angående erosionsskydd och hövder vid stranden i Glumslövs
naturreservat på fastigheterna XX och YY i Landskrona kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
 2. Mark- och miljödomstolen undanröjer Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 16 juli 2020 i ärende nr 535-6513-2017.
-

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) beslutade den 16 juli 2020, dnr 535-6513-2017, att förelägga AN och BN, i enlighet med 26 kap. 9 § miljöbalken (1998:898), att senast den 31 mars 2022 återställa ett område inom Glumslövs naturreservat på fastigheterna XX och YY i Lands-krona kommun enligt följande:

1. Den norra hövden ska återställas till den längd den hade i maj 2012, dvs. ca 15 meter, enligt kartor i beslutets bilaga 1 och 2.
2. Den södra hövden ska helt tas bort enligt kartor i beslutets bilaga 1 och 2.
3. Överblivet material får inte läggas upp inom strandskyddat område eller inom Glumslövs naturvårdsområde.
4. Arbetet får endast utföras under perioden 15 juli–31 mars.
5. Beredskap ska finnas så att spridning av drivmedel och oljeprodukter kan förhindras i händelse av olycka eller läckage. Drivmedel och oljeprodukter som är så oskadliga för vattenmiljön som möjligt ska användas i fordon och maskiner som används vid arbetet.
6. När arbetet är färdigt ska området (havsbottnen och stranden) återställas så att inga synliga körspår eller andra skador kvarstår.

AN och BN har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

AN och BN har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut samt att syn ska hållas på platsen. Till stöd för sitt yrkande har de hänvisat till fotografier och anfört bland annat följande.

När de tog över Nytorp år 2007 var fortfarande Nytorps dammar och vallarna intakta i sitt ursprungliga skick. Dock fanns en ca 1,5 meter hög stenvall framför vallarna som totalt hindrade besökare på stranden att ta sig ut i vattnet. Tidigare fanns ett badhus i sten och bryggor på fastigheten. När flera stormar förstörde vallar och dammar använde de (AN och BN) stenarna för att

återställa vallarna och hövderna, där de gjorde dessa något längre. På flygbilden från 2014 i länsstyrelsens beslut är merparten av hövderna under vatten. Deras förbättrade hövder innebär att stranden har snyggats till, blivit mer tillgänglig och förenlig med strandskyddet. Det innebär också att de kulturhistoriska riksintressanta lertäkterna till större del nu skyddas från massiv stranderosion. Dessa hövder, som till större delen ligger under havsnivån, kan knappast vara i strid med beslutet om Glumslövs naturvårdsområde.

Numera har de två vackra öppna dammar där de gallrat ut sly och rensat varje höst. De har även reparerat bron mellan dammarna. Denna bro och en sittplats av sten samt trappor har funnits där sedan mitten av 1800 talet, vilket de har återställt. De har även planterat strandråg på vallarna för att skydda dessa mot vågorna. De har lagt både mycket pengar och arbete för att skydda den vackra kusten som de har på sina marker.

Varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom de restaurerade hövdernas inverkan på vattenförhållandena. Syftet med hövderna är att skydda allmänna intressen, bibehålla stranden och skydda lertäkterna. De åtgärder som de har vidtagit förbättrar även allmänhetens tillgänglighet till området. Stranden är nu mer tillgänglig genom flytten av stenbumlingarna som hindrade allmänhetens tillträde till havet. Nu har allmänheten möjlighet att fritt färdas längs hela stranden. Någon väsentlig förändring av livsvillkoren för djur- eller växtarter har knappast skett annat än att befintliga vegetationen och djurliv fått mer skyddade betingelser dels i havet dels på land.

De har svårt att förstå länsstyrelsens ståndpunkt att de förlängda hövderna skulle hindra allmänhetens åtkomst till området och förfula landskapsbilden. Däremot utgjorde den höga stenvallen i vattenbrynet ett hinder för att komma ut i vattnet och var väldigt ful. Det har gått åtta år sedan de återställde vallarna och hövderna. Dammarna och vallarna har klarat sig utan skador. Det finns heller inga tecken på erodering eller ansamling av material på någon sida av hövderna. Det finns även en mycket lång hövd några hundra meter norr om dammarna. Den är mycket gammal

och där finns heller inga erosionsskador att upptäcka. Varken allmänna eller enskilda intressen har skadats genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. De anser att de handlade i en nödsituation.

De bestrider länsstyrelsens uppfattning att de skulle ha fraktat sten till stranden. Den södra hövden var ungefär lika stor som den norra och är alltså inte nyanlagd. Det har heller inte förekommit någon schaktning utan bara förstärkning med sten från vallarna som de befintliga hövderna. Större delen av dessa är normalt under vatten och har inte heller förändrat landskapets allmänna karaktär och strider inte mot föreskrifterna för naturvårdsområdet. Det hindrar heller ingen att beträda området eller passagen vid strandkanten eftersom båda hövderna redan fanns vid strandkanten. Det är uppenbart att varken tillstånd eller anmälan behövs. Åtgärderna är inte i strid med naturreservatsbestämmelserna eller strandskyddsbestämmelserna utan tvärtom förskönar de landskapsbilden och ökar strandens tillgänglighet samt skyddar flora och fauna.

Länsstyrelsen har beretts tillfälle att yttra sig över AN och BN överklagande. Länsstyrelsen har härvid hänvisat till sitt beslut i ärendet och därutöver anfört i huvudsak följande. Även om bryggor eller hövdlignande anläggningar funnits i området för mycket länge sedan så hade inte det haft någon inverkan på länsstyrelsens bedömning. Efter det att de gamla anläggningarna försvann har sedan länge ett nytt naturtillstånd inträtt i området. De anläggningar som verksamhetsutövaren förelagts riva ut har i fallet den södra hövden nyanlagts på en plats där det åtminstone inte sedan år 1947 funnits någon anläggning. I fallet den norra hövden har en befintlig anläggning förlängts till mer än sin tredubbla längd. Verksamhetsutövaren hävdar att bara förstärkningar gjorts men obestridligt faktum framgår i bilagornas flygbildmaterial, de anläggningar som länsstyrelsen förelagt ska återställas är nyanlagda under perioden 2012-2014. Verksamhets-utöva-rens åtgärder är vattenverksamhet som i förväg skulle anmälts eller tillstånds-prövats. Åtgärderna har företagits i strandskyddat område och skulle i förväg ha prövats mot strandskyddsbestämmelserna. De har företagits i naturvårdsområde och

skulle i förväg ha prövats mot föreskrifterna för området. Länsstyrelsen vill betona att det är osannolikt att åtgärderna skulle ha godkänts om de prövats på korrekt sätt.

Länsstyrelsen tillägger följande. De hövder som det överklagade beslutet avser är belägna på den samfälliga fastigheten Övra Glumslöv och således inte på fastigheterna XX och YY.

DOMSKÄL

Länsstyrelsens beslut är adresserat till BN och AN och avser återställande respektive borttagande av två hövder inom Glumslövs natur-reservat i Landskrona kommun. Enligt beslutet är hövderna belägna på fastigheterna XX och YY. Under mark- och miljödomstolens handläggning av målet har det emellertid framkommit att strandremsan närmast havet, där de aktuella hövderna är belägna, varken tillhör XX eller YY utan istället utgörs av en oregistrerad samfällighet benämnd Övra Glumslöv, se karta nedan. Länsstyrelsen har i yttrande till mark- och miljödomstolen bekräftat detta förhållande.

Det följer av praxis att adressaten till ett föreläggande ska ha rättslig och faktisk möjlighet att efterkomma det, jfr t.ex. MÖD 2010:43.

Det är ostridigt i målet att BN och AN har vidtagit åtgärder avseende de aktuella hövderna på den samfällda fastigheten Övra Glumslöv. För att de ska kunna efterkomma länsstyrelsens föreläggande krävs emellertid att de har rättslig möjlighet att vidta de återställande åtgärderna som länsstyrelsen har beslutat om. Det finns bland handlingarna ingen information om hur den samfällda fastigheten Övra Glumslöv förvaltas. Enligt mark- och miljö-domstolen är det därför inte visat att BN och AN har rättslig möjlighet att följa länsstyrelsens föreläggande. Länsstyrelsens beslut är därmed behäftat med sådant fel att det bör undanröjas. Med denna utgång finns det ingen anledning att hålla syn i målet.

I och med att länsstyrelsens beslut upphävs på formell grund gör mark- och miljödomstolen ingen prövning i sak om länsstyrelsen haft fog för att förelägga om borttagande av hövderna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 1 april 2021.

Urban Lund

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund, ordförande, och tekniska rådet Mats Käll. Föredragande har varit beredningsjuristen Annie Kolvik.